

EUSKARAREN NORMALIZAZIOA JUSTIZIAREN ALORREAN-2: Baliabideak eta erronkak

Irakasgaia: Euskararen Arauak eta Erabilerak Arlo Juridikoan

Beñat AZALDEGI LAKUNTZA

AURKIBIDEA: I. Sarrera II. Justizia Sailaren Normalizazio Plana eta Euskararen egungo egoera, Justizia administrazioan III. Auzia Euskaraz proiektua IV. Etorkizunean zer? .- Bibliografia.

I. Sarrera

Jakina da herritarra erosoago sentitzen dela egunero darabilen hizkuntzan beste edozein hizkuntzetan baino. Erosoago eta seguruago sentitu daiteke bizitzaren hainbat arlotan, eta segurtasun hau garrantzitsu bilakatu daiteke, bizitzaren zenbait esparrutan gaitasun honekin jardutea beharrezkoa baita. Justizia administrazioan eginbeharrak dituzunean adibidez, segurtasun honen jabe izan beharko duzu, gauzek behar duten oinarri eta zuzentasunez egiteko. Ziur bere burua hobekien euskaraz defendatuko duen pertsona ugari egongo dela Euskal Herrian.

Herritarrak euskara erabiltzeko eskubideei dagokienez, Euskal Herriko lurralde desberdinetan dauden hizkuntza arauak hartu beharko ditugu aintzat, eta horien arabera jokatu nahiz eta horrek hainbat zonaldeetan euskararen erabilera indargabetzen duen.

Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroa iparraldeko guneetan gozatzen du euskarak egoera onenaz. Bi lurralde hauetan euskaldunek euskaraz aritzeko eskubidea izango dute edozein eremutan, eta hizkuntza honek ofizialtasunaz gozatuko du, gaztelaniarekin batera, bizitza arlo guztietan. Egoera bestelakoa da “eremu misto” deitzen zaion Nafarroa erdialdean, bertan gaztelarak euskarak baina ofizialtasun maila handiagoaz gozatzen baitu, lehendik aitortza gutxiago duen hizkuntza izanik, euskarari protagonismo gutxi utziaz. Iruñetik behera aurkitzen den Nafarroako eremuan euskarak ofizialtasuna galdua dauka, gaztelania bilakatuaz ofiziala den hizkuntza bakarra. Azkenik, ofizialki Frantzian kokaturik dagoen Ipar Euskal Herrian euskarak ez du inongo izaera ofizialik, horrek dakartzan desabantaila nabarmenak agerian utziaz¹.

Euskal eremu hauek duten egoera politiko eta soziolinguistiko ezberdinaz jabetuta, logikoa da epaitegietan eta justizia administrazio eremuan ere egoera oso ezberdinak aurkitzea, batak bestearekin lotura zuzena baitu. Berez Euskal Herri osoa eduki beharko luke euskal hiztunak bertako eta berezko hizkuntzan gutxienez administrazioarekin aritzeko eskubidea, baina jakina da, historikoki, epaitegi eta orokorrean, justizia administrazioan, euskararen erabilera oso murrizta izan dela, euskararen kaleko erabilera datu oso positiboak dituzten eremuetan ere.

¹ Gehiago jakiteko. Hizkuntza Eskubideak Euskal Herrian. IOANA BUJANDA
http://www.ehu.es/ehusfera/garalex/files/2011/01/Hizkuntza-Eskubideak-Euskal-Herrian_Ioana-Bujanda.pdf

II. Justizia Sailaren Normalizazio Plana eta Euskararen egungo egoera, Justizia Administrazioan

Aurrez aipatu legez, justizia administrazioan euskarak izan duen erabilera oso murrizta izan dela esatea ez da gauza berria. Hizkuntza-normalizaziorako indarrean dagoen legeria betetzeko neurriak hartu eta sustapen bideak aurrera eman arren, edozein pertsonak onartzen du Justizia Administrazioan hizkuntza honek duen egoera ez dela normalizatua. Gainera, edozein administrazio bisitatuta ikus daiteke herritarrak berak aukeratutako hizkuntzan zerbitzua jasotzeko duen eskubidea ez dela bermatzen kasu askotan, nahiz eta, Euskal Autonomia Erkidegoan Euskararen erabilera normalizatzeko 10/1982² legearekin lehen oinarriak ezarri ziren. 33 urte luze pasa ondoren esan daiteke egindako lana txikia ez bada ere, urte horiek guztiak hobeto aprobetxatu izan balira, urrutiago egon beharko genukeela euskararen erabileraren normalizazioan. Arestian aipatu moduan, asko egin da baina gehiago egin zitekeen ezbaierik gabe.

Egoera honen zergatira jotzen badugu, espainiar estatu osoko auzitegi eta epaitegien antolakuntzaz arduratzen den 6/1985 Botere Judizialaren Lege Organikoaz³ jardutea egokia izango litzateke. Lege honen 231. Artikuluak, funtzionarioek euren lan jarduna dagokien autonomia erkidegoko hizkuntza koofizialean egiteko aukera xedatzen die, baina, beti ere, aldeetako batek honen aurka egiten ez badu. Artikulu hau gabezia baten erakusle izan daiteke, euskara erabiltzeko aukera bai, baina ez diolako gaztelerak duen adinako estatusik ematen, nahikoa delako aldeetako baten borondatea funtzionarioak gaztelaniaz egiteko obligazioa edukitzeko.

Euskal Autonomia Erkidegoari dagokionez, urrats eraginkorrek emateko urte dezente galdu zirela antzematen da, justiziaren eremuan euskararen normalizazioa lortzeko eman diren arauen artean, 1982ko legea onartu eta gero, normalizazio hau lortzeko neurrien multzo homogeneo bat osatzea helburu zuen 117/2001 Dekretuaren⁴ aldarrikapena izan zelako aipagarriena, legea onartu eta 19 urte beranduago. Dekretu honek autonomia erkidegoko egitura barneko langileak barnebiltzen ditu (ofizial, laguntzaile, agente judizial eta auzitegi-tako medikuak) eta bertan, izaera ezberdineko esperientzia pilotuak, eredu itzulpenak eta administrazio langileen euskalduntze-prozesuan sakontze eta zabalpen ekimenak martxan jarri zituen. Euskararen normalkuntza integrala lortzeko bidean lehen ardatz sendo moduan uler dezakegun dekretua izan daiteke.

Dekretu hau osatzeko nahian, Justizia Administrazioaren Hizkuntza Normalkuntzaren Plan Nagusia egin zen 2004. urtean. Plan honek orduko egoeraren diagnosis egitea zuen helburu eta egoera horren araberrako xede batzuen finkapena zehaztea. Euskarari ematen zitzaion garrantzia areagotu, administrazio profesionali lehen hitza gazteleraz egiten

² 10/1982 Euskararen erabilera normalizatzeko oinarriko Legea.

http://www.euskara.euskadi.eus/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/Euskararen_Lege_a_itzlpn_berria.pdf

³ 6/1985 Botere Judizialaren Lege Organikoa <http://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>

⁴ 117/2001 Dekretua.

http://www.gazteaukera.euskadi.eus/r58801/eu/contenidos/decreto/bopv200104094/eu_def/index.shtml

zieten herritarrei zerbitzuak euskaraz erabil zezaten bultzatzea eta pertsonalaren, abokatuen eta bulego judizialeko agintedunen arteko euskararekiko inplikazioa areagotzea izan ziren adierazitako helburu batzuk.

Hau lortu bidean 2008. urtean 152/2008 Dekretua onartu zuen Jaurlearitzak. Dekretu honek Jaurlearitzan onarpena jaso zuen arren Estatuaren Abokatutzari ez zitzaion bidezko eta egokia iruditu, eta honen aurka helegitea ezarri zuen. Bere epaian euskaraz jakitea lanpostu jakin batzuetan bakarrik eskatu zitekeela adierazi zuen, eta ez izaera orokorra zuten lanpostuetan. Dekretuak izaera generikoa zuten lanpostuetan euskara jakitea baldintzatzat ezarri nahi zuen, baina Estatu Abokatutzaren epai honengatik dekretuan adierazten ziren hainbat artikuluko bertan behera utzi behar izan zituzten.

2010 urtean 174/2010 dekretua onartu zen. 2008an emandako epaiaren haritik, euskaraz jakitea meritu gisa baloratu behar dela zehaztu zuen lanpostu generikoetan, herritarrei aitorturiko eskubidea egikaritzuz.

Euskarak Justizia Administrazioan garrantzia izan dezan dekretuak eta ekimenak ez dira falta izan azken urteotan, goiko lerroek ongi adierazten dituzten moduan, euskarak dituen erabilera eremuak zabaltzeko, euskararen normalizazio proiektuan urrats bat aurrera eman eta hala erabili nahi duenak, gure hizkuntza pentsatu daitezkeen eremu guztietan erabili nahi duten pertsonen onerako.

Hala ere, Euskarak Justizia Administrazioan zabaltze prozesu nabaria jaso eta erabilera bultzada bat ematearen arduradun nagusia “epaiBi” auzia euskaraz proiektua izan da. Proiektu honi buruzko aipamen bat egitea komenigarria da, merezimendu osoz irabazi baitute euskara maite dugun pertsonen onespina, egin duten lanagatik.

III. Auzia Euskaraz proiektua (<http://www.auziaeuskaraz.eus/>)

Proiektu hau aurrez aipatu dugun 174/2010 dekretuaren⁵ testuinguruan kokatzen da. Dekretu hau hizkuntza normalkuntzari buruzkoa da eta Euskal Autonomia Erkidegoaren barnean (lehen ikusi dugu Euskal Herriko gainerako lurraldeetan zein hizkuntza eskubide ditugun herritarrok) herritarrek euskara nahiz gazteleraz egiteko eskubidea dutela eta administrazioak hori bermatu behar duela zehazten du. Proiektu honek eremu judizialean hizkuntzaren sustapena du helburu, eta horretarako neurri ezberdinak hartu ditu.

Proiektu hau Justizia administrazioa hainbat eragilek osatzen dute, besteak beste, abokatu eta prokuradoreek, epaitegietako langileek, epaile eta magistratuek, idazkari judizialek, fiskalek eta auzitegietako medikuek.

Eragile hauen koordinatzaile lanetan “epaiBi”⁶ izena duen Justizia Administrazioa Hizkuntza Normalizazio lantaldea egongo da, bera da proiektua sustatzeko ardura duen eragilea.

⁵ 174/2010 Dekretua

<https://www.euskoikaskuntza.org/epu/publicaciones/colecciones/epub/articulo.php?o=23246>

⁶ EpaiBiren web orrialdea

<http://www.justizia.net/epaibi-es>

III. Ikasleen ekarpenak

Ekimen honen helburu nagusia auziak osorik euskaraz izapidetzea izango da, hasieratik bukaeraraino, beti ere, herritarrak hala eskatzen badu. Justizia administrazioaren euskararen normalizazio integrala du helburu ekimenak, eta horrek ahalbideratzen du Euskal Autonomia Erkidegoko edozein epaitegitan auzi bat hasieratik amaierara arte euskaraz izapidetu ahal izatea.

Izapidetze hori, azken helburu gisa har daiteke, hemendik urte batzuetara osatuko dena, baina orain arte prozesu hori gauza dadin azpiegitura eraikitzea garrantzitsua dela aurreikusi dute ekimenaren arduradunek.

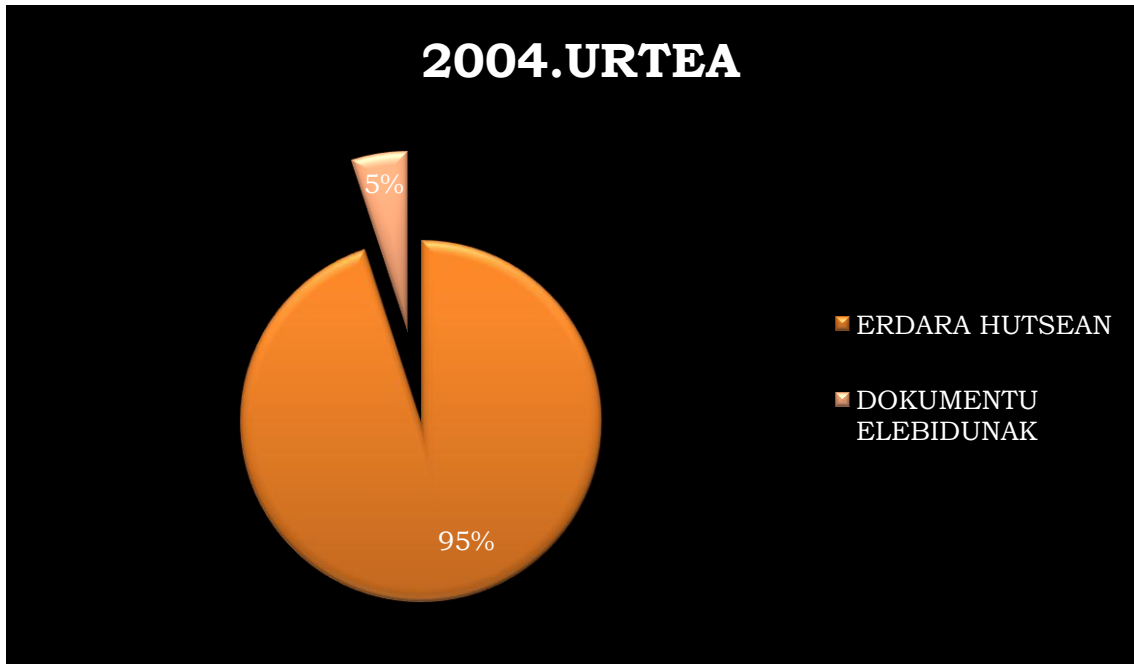
Horretarako, eragile juridiko bakoitzak bere eragin eremuan gai judizialetan euskararen erabilera bultzatzeko ekimenak batu, koordinatu eta antolatzeko lantalde edo batzordeak sortu dituzte. Batzorde hauen bitartez, epaiBi lantaldeko ordezkariak, profesionalen arteko euskararen erabilera indartu, epaile, idazkari eta fiskalen parte hartzea bermatu eta bulego judizialetan euskaraz hobeto lan egiteko prestatzea izan dute xede nagusia.

Izan ere, azken urte hauek salbuespen modura ikusi baditugu ere, oso zaila izan baita orain arte euskaraz egokitasunez aritzeko (Euskararen normalizazioak hizkuntzaren lau trebetasunak barnebiltzen ditu: mintzatu, idatzi, entzun, irakurri) erraztasuna duen justizia arloko funtzionario batekin topo egitea. Horregatik hizkuntzaren erabilera areagotzeko saiakerak egin eta erabilera sustatzeko baliabideak egokitu dira administrazioan. Horien artean garrantzitsuena dokumentu ereduak euskaraz zein gazteleraz moldatzen jarraitzea izan daiteke, baina operadoreentzat aplikazio informatiko egokiak sortzea eta legeak itzuli, eguneratu eta eragileentzat eskuragarri jartzea ere urrats garrantzitsuak izan dira.

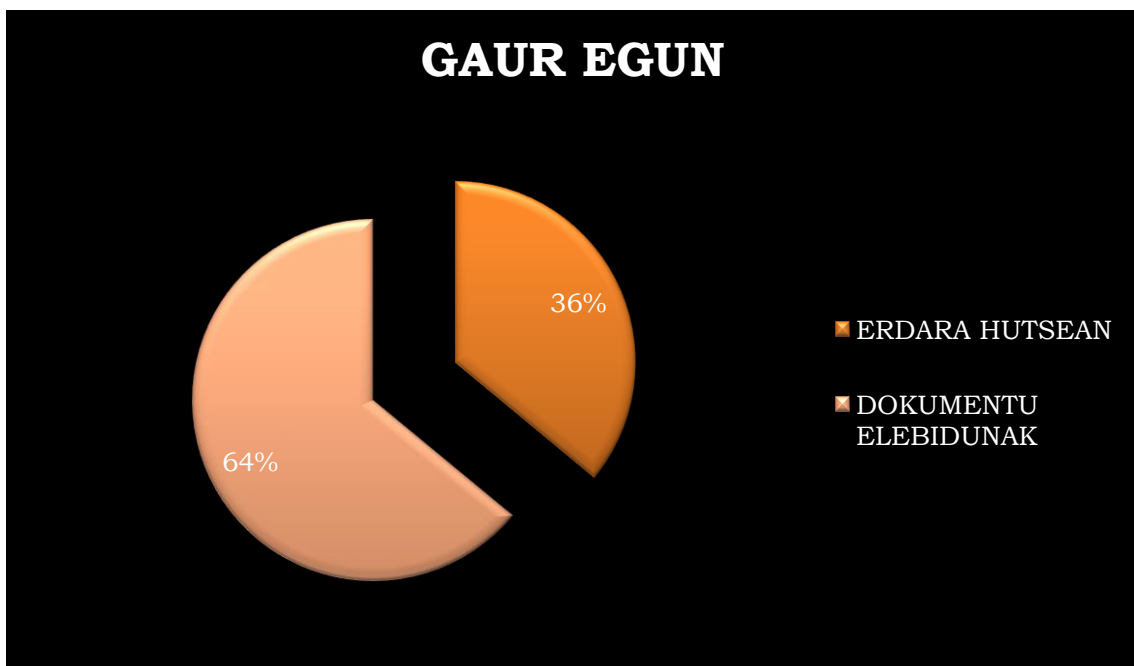
Batzordeek bilerak egiten dituztenean, Epaibiko kideek bilerak kudeatu eta koordinatu dituzte, eta batzorde bakoitzak landu beharreko gaiak eta horien zereginak dinamizatu dituzte.

Epaitegietako eguneroko jardueran baliabide eta protokolo ezberdinak erabiltzen dira bertan gauzatzen diren prozedurak euskaraz egin daitezela. Lanpostu jakin batzuetara iristeko euskara maila jakin bat eskatzen da adibidez eta euskara maila hobetzeko formazio ikastaroak ere antolatu dira, euskararen aldeko programak eratuz, jada administrazioaren barnean dauden eta hizkuntza modu eraginkor batean menperatzen ez duten horiek bertan parte hartu eta edukiak barneratzeko.

Azken hamarkadan ele bietan sortu diren dokumentuen kopuruak (gazteleraz beti sortuko dira) modu ikusgarrian egin dute gora. Gorakada hau dokumentu elebidunen ekoizpen estrategia egoki baten adierazle da, eta azken urteetan, Auzia Euskaraz proiektuak egindako lanaren adierazle ere bai. Esku artean ditugun datuen arabera, gaur egungo dokumentuen %64a elebiduna da, zifra estatistiko oso baikorra, orain hamar urte dokumentu elebidunen kopurua, helarazten ziren dokumentu guztien %5 zela oroitzen badugu. 3.822.432 dokumentu elebidun helarazi dira Justizia Administrazioan, eta neurri handi batean Auzia Euskaraz proiektuak emandako estandarizazio eta itzulpengintza programei esker.

Baikortasunerako eta esperantzarako atek irekitzen dituzte portzentaje hauek, izan ere, 2004an dokumentuen %5a soilik ematen bazen bi hizkuntzetan eta gaur egun %64 batera iritsi bagara, hemendik hamarkada batera dokumentu guztiak elebidunak izango direla pentsatzera ailegatu gaitezke, edo nork daki, agian garai horretarako euskara hutsean ematen diren dokumentu eta auziak ere egingo dira.

IV. Etorkizunean zer?

Ondorioetako bat arestian aipaturikoa izan daiteke. Nire uste apalean, berandu xamar hasi zen jende erabilera esparru zail (inork ez du ukatzen hau, euskarak eduki duen parte hartze esparrua ia hutsa izan baita eremu honetan) honetan bidea egiten, 1982an lehen legea ater

III. Ikasleen ekarpenak

zenetik 2001ean lehen dekretu eraginkortzat jo dudan Justizia Administrazioan *euskara* Normalizatzeko Dekretua sinatu zen arte, urte asko pasatu baitziren.

Hala ere, azken hamarkadan eman diren pausuak izan dira garrantzitsuenak. Eraginkortasun izugarria lortu dute, euskararen erabilera zein mailatan igo den erakutsiaz. Datuek erakusten dute dokumentu elebidunen gorakada nabarmena, eta honek pentsarazten digu jendeak dokumentuak euskaraz jaso nahi dituela, eta azken finean, auzia euskaraz izapidetu.

Lan guztia hau egin dutenek gure aitortza merezi dute, bide urratzaile izan baitira beren jardunean, ezerezetik sortzea zein zaila den kontziente izanik. Euskarak lan eginda iraun du historian zehar, beren hiztunek mantendu dute, hizkuntza honetan bizi nahi dutenek. Administrazioaren erabilera ere handituko da, profesionalen arreta piztuz, baliabideak sortuz, agiriaren itzulpenak eginaz ... lana eginaz.

“Il ez da, eta ez da ilko, guk ez badegu nai” esan zuen Xabier Lizardi poetak. Euskara ez da hil, eta bizirik irauteaz gain eremu ezberdin askotan zabalduko da etorkizunean. Etorkizuneko abokatuoi ere badagokigu gure esparruan hizkuntza honek merezi duen lekua ematea, beraz, has gaitezen lanean.

Bibliografia

- Hizkuntza Eskubideak Euskal Herrian. IOANA BUJANDA

http://www.ehu.es/ehusfera/garalex/files/2011/01/Hizkuntza-Eskubideak-Euskal-Herrian_Ioana-Bujanda.pdf

- 10/1982 Euskararen erabilera normalizatzeko oinarritzko Legea.

http://www.euskara.euskadi.eus/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/Euskararen_Lege_a_itzlpn_berria.pdf

- 6/1985 Botere Judizialaren Lege Organikoa

<http://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>

- 117/2001 Dekretua.

http://www.gazteaukera.euskadi.eus/r58801/eu/contenidos/decreto/bopv200104094/eu_def/index.shtml

- Auzia Euskaraz

http://www.auziaeuskaraz.eus/p/blog-page_28.html

- 174/2010 Dekretua, Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Administrazioko Hizkuntza-Normalkuntzari buruzkoa

<http://www.euskadi.eus/bopv2/datos/2010/07/1003374a.pdf>